

LEP VRT

jesen 2016

Naravna lekarna

**Vrt je umetnina,
ograja njen okvir**

S koreninami do zdravlja

5 nasvetov
rastline proti
migreni

NA OBISKU PRI MLADEM PARU:

Vrtni rokenrol na 300 m²

Kompost

Imenitna hrana za vrt

Pišeta: Davor Špehar & Primož Brezovec

FOTO: Fiskars

Domač kompost je osnovno kraljevsko gnojilo vsakega vrta, saj ohranja trajni humus in mikrobnost v tleh. Ker je na vrtu, njivi in v kuhinji navadno dovolj surovin za pridelavo komposta, ga čim več pridelajte sami.

K

ompost je snov, ki jo pridobimo z naravnim razkrojem bioloških odpadkov in je ključna sestavina, ki jo je koristno uporabiti na vrtu

- seveda v ustreznih odmerkih in glede na potrebe posameznih vrtnin. Kompost se pogosto nepravilno uporablja in z njim napačno gnoji. Prav tako nekateri na kompost odlagajo materiale, ki tja nikakor ne spadajo.

Na kompostni kup odlagamo:

- skoraj vse organske odpadke iz kuhinje
- zdrave organske ostanke z vrta
- zelene dele plevelnih rastlin
- pokošeno suho travo in odpadlo listje
- različno perje, gnoj
- drobne (mlete) kose lesnatih rastlin
- papir, manjše količine žaganja
- volno, bombažne odpadke
- slamo, praprot, morske alge, lesni pepel

- uporabljeno zemljo iz cvetličnih lončkov in korit

Na kompostni kup ne odlagamo:

- pomarančnih in limoninih olupkov
- ostankov rastlin, ki kažejo znake bolezni
- koreninskih plevelov (osat, slak ...)
- večjih kupov sveže trave
- hrastovega in orehovega listja
- perutninskega gnoja (vsebuje semena plevelov)

- večjih vej in vejic, trnatih rastlin
- debelega kartona, barvnih tiskanih revij
- plastičnih mas, kosov železa

Zasnova kompostnega kupa

Kompost ima številne prednosti pred hlevskim gnojem in drugimi organskimi gnojili, saj vsebuje iste organizme, kot so v njivskih ali vrtnih tleh. Zato je ekološko sprejemljivejši. Za kompost je treba izbrati ustrezen prostor in upoštevati osnovni postopek priprave.

Na dno kompostnega kupa dajte drewno plast vej, sončnic, koruznice, trstike in podobnih organskih materialov, tako zagotovite zračnost komposta. Na to osnovo naložite plast organskih odpadkov z vrta, posušeno listje ali suho travo. Ostanke rezi lesnatih rastlin, tanke ali debelejšje veje je treba predhodno zmleti v drobilniku za veje, s čimer se pospeši njihova razgradnja.

Večje količine narezanih vej raje uporabite kot domačo organsko zastirko. Če imate gnoj, ga dodajte za širino lopate, uporaben je tudi star predelan kompost. Plast organskih odpadkov je lahko nekoliko večja od gnoja. Med plasti komposta med letom dodajajte tudi tanke plasti pepela, ki ima veliko kalija in ga v kompostu običajno pri-

manjkuje. Z lesnim pepelom ne pretiravajte. Po sodobnih raziskavah lahko vrtu z njim prej škodujemo, kot koristimo. To velja tudi, če lesni pepel uporabljate za samostojno gnojenje vrta.

Kompostni kup naj bo visok največ 1,5 metra. Za dobro pripravo naj bo kompost mešanica rastlinskih in živalskih ostankov (gnoj). Če nimate gnoja, na kompostnem kupu mešajte star kompost z novim. Kompostni kup zaključite v jesenskem času, ko z dreves začne odpadati listje. To obdobje običajno nastopi konec oktobra, tako se kompost začne razgrajevati že jeseni, saj je še dovolj toplo. Kompost zaključite s kupčkom, da zimska voda odteka, na vrh položite izolacijsko maso, ki je lahko iz smrečja, koruznice, slame ali debelejšje plast listja. Tako pripravljen kompostni kup se lažje ogreje in razgrajevanje poteka hitreje.

Dva kupa in senca

Na vrtu je priporočljivo postaviti dva kompostna kupa. V enem zbirajte vse, kar prihaja z vrta in iz kuhinje, v drugem kompostnem kupu pa naj bo že povsem preperel kompost, ki je že dozorel. Z zrelim kompostom gnojite v vrtu in ga v plasteh dodajajte na nov kompost. Kompostni kup ali kompostnik v vrtu naj bo v senci, da se material v njem ne suši prehitro, če je možno, naj ne bo preblizu vrta,

Hitra pot do komposta

Za pospešeno zorenje kompostne mase lahko kupite številne **aktivatorje komposta**, v kompost naselite **kalifornijske deževnike** ali mikrobnno združbo **efektivnih mikroorganizmov**. S pomočjo efektivnih mikroorganizmov lahko kompost pripravite v samo treh mesecih. Takšen način kompostiranja smo uporabili tudi v našem vrtu in si zagotovili odličen kompost trikrat na leto. Uporabili smo ga za spomladansko, poletno in jesensko pripravo gredic. To smo naredili tako, da smo na vsako novo 10 do 15 cm debelo organsko plast nasuli pest aktivatorja z efektivnimi mikroorganizmi. Pri metodi dodajanja efektivnih mikroorganizmov ni potrebno mešanje kompostnega kupa. Spodnji del kompostnega kupa pa lahko po treh mesecih že uporabljate, če ima kompostnik odprtino za pobiranje.

saj v kompostu pogosto prezimujejo škodljivci, kot so bramorji, voluharji ali miši. Na kompostnem kupu se vse leto gostijo tudi polži. Kompost je najboljše gnojilo za vrt, zato se škodljivcev ne ustrašite.

levo zgoraj

Zelene plevele lahko brez zadržkov odvržete na kompost, medtem ko koreninski pleveli, kot sta osat in slak, niso priporočljivi za kompostiranje.

levo

Kompostni kup ali kompostnik v vrtu naj bo v senci, da se material v njem ne suši prehitro. Bolje kot eden je, če sta na vrtu dva kompostna kupa: v enem zbirajte biološke odpadke, v drugem naj bo preperel kompost.

FOTO: Canstockphoto

FOTO: Neudorff

Ključna ustrezna vlažnost

V primerno vlažnem kompostu se ob stisku v pesti lahko pojavi kapljica, vendar voda ne sme teči iz njega. Če vam kompost v roki ob stisku razpade, je presuh in se ne razkrajaja, zato ga v tem primeru občasno zalijte. V kompostu, v katerem je dovolj zraka in ne preveč vlage, bo kompost razpadal in ne gnil. Zato pazite, da kompost ni prevelik in preveč potlačen. Če se ob dvigu komposta iz njega cedi voda, ga z vilami nekoliko privzdignite in mu

dodajte plast posušene trave, suhega listja, zmečkan časopisni papir ali pepel.

Koliko komposta za rastline

Za lažje in pravilno gnojenje je treba kompost uporabiti v pravih odmerkih, ki so podrobneje predstavljeni v spodnji tabeli. Največ hrane potrebujejo križnice, nekoliko manj bučnice in razhudnikovke, srednje košarice, koblunice, lobodovke in najmanj metuljnice ali stročnice ter lilijevke.

Potrebe vrtnin po kompostu

Rastlina	Kompost (liter/m ² /leto)
nizki fižol, grah	0
čebula, česen, šalotka, drobnjak, motovilec, redkvica, bob, leča, čičerka, soja, zelišča, trajnice	1
solata, kolerabica, visoki fižol, koleraba, repa, črna redkev	1 do 2
korenček, peteršilj, rdeča pesa, hren, špinača radič, endivija, zelena, sladki komarček, por, jagode, ribez, maline, okrasna trava, okrasne grmovnice, cvetlice enoletnice	2 do 3
krompir, paradižnik, kumarice, bučke, paprika, lubenica, melona, špargelj, blitva, rabarbara	3 do 4
zelje, ohrovt, cvetača, brokoli, brstični ohrovt, listnati ohrovt, kitajski kapus, jajčevc, sladka koruza	5 do 6

Vir: Spletni portal Zeleni svet (www.zelenisvet.com)

Material za kompostnik

Kompostnik lahko sestavite sami. Uporabite lahko pletene vrbove veje ali lesene letve, ki jih prečno povežete med seboj. Primerni so tudi kupljeni kompostniki, ki so dovolj zračni. Na podeželju je kompostni kup največkrat samo kup, na katerega se odlagajo organski odpadki.

Od viška glava ne boli

Viške komposta presejte skozi sito in ga shranite na mestu, ki je zavarovan pred dežjem in snegom. Kompost, ki je dovolj dozorel, presejte in ga shranite v plastičnih posodah, odsluženih vedrih ali debelejših plastičnih vrečah.

FOTO: Zeleni svet

levo zgornaj

Plastični kompostniki se lahko ob vročem vremenu precej segrejejo, kar pospeši proces razgradnje. Za lažje praznjenje pa poskrbijo lopute na dnu kompostnika.

zgoraj

Z zrelim kompostom gnojite v vrtu in ga v plasteh dodajajte na nov kompost.

Video z naslovom **"PRAVI RECEPT ZA NAJBOLJŠI KOMPOST"** si oglejte na portalu

